

Політика «перебудови», що почалася в Радянському Союзі навесні 1985 р., потребувала перегляду земельного законодавства, яке було проведено шляхом прийняття 28 лютого 1990 р. «Основ законодавства Союзу РСР і союзних республік про землю». На підставі цього документа та Декларації про державний суверенітет України, прийнятої Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р., Верховна Рада УРСР 18 грудня 1990 р. прийняла Земельний кодекс УРСР. З метою реалізації положень цього акта, Верховна Рада України 18 грудня 1990 р. прийняла постанову «Про земельну реформу», згідно з якою з 15 березня 1991 р. всі землі України були оголошені об'єктом земельної реформи.

Виходячи зі змісту роботи, можна зробити такі висновки.

Юридична відповідальність в часи існування Радянської України пройшла складну динаміку свого розвитку та може бути подана у вигляді трьох періодів. Перший етап характеризувався несистемністю законодавчості та проведенням першої кодифікації радянського земельного законодавства. Другий етап – правовим регулюванням юридичної відповідальності за порушення норм землекористування, яке проводилось одночасно з колективізацією, а також застосуванням жорстких норм стосовно фахівців, керівників, посадових осіб сільськогосподарських підприємств за невиконання вимог тодішнього земельного законодавства. Третій період – будівництво різних моделей соціалізму – характеризувався прийняттям актів, що встановлювали юридичну відповідальність за порушення правил користування землею, боротьби з ерозією, зниження її родючості та якості та не виконання інших агротехнічних вимог.

Л і т е р а т у р а :

1. Про охорону природи Української РСР: Закон УРСР від 30 червня 1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1960. № 23. Ст. 175.
2. Колотинская Е. Н. Правовая охрана природы в СССР / Е. Н. Колотинская. М.: Изд-во МГУ, 1962. 193 с.

УДК 342.95:339.012.24

КІЯН Олена

ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Механізм адміністративно-правового регулювання є загальноновизнаним інститутом адміністративного права, який безпосередньо впливає на всі аспекти забезпечення прав фізичних і юридичних осіб. В тому числі він є вагомим інститутом адміністративно-правового регулювання відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

В юридичній літературі під механізмом адміністративно-правового регулювання розуміють засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави. [1, с. 251].

До складових елементів адміністративно-правового регулювання в широкому розумінні відносять норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження – джерела адміністративного права; публічну адміністрацію; принципи діяльності публічної адміністрації; індивідуальні акти публічної адміністрації; адміністративно-правові відносини; форми адміністративно-правового регулювання; методи адміністративного права; адміністративно-правові режими; тлумачення норм адміністративного права, адміністративні процедури. [1, с. 251].

В умовах сьогодення адміністративно-правові відносини у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності регулюються низкою нормативно-правових актів, джерела адміністративного права, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність, складаються з базового Закону від 16 квітня 1991 р. № 959-XII «Про зовнішньоекономічну діяльність» [6], Митного кодексу України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI [5] та інших законів України, норми яких знайшли свій розвиток і уточнення в численних постановах Кабінету Міністрів, указах Президента України, наказах центральних органів виконавчої влади з метою регулювання експорту й імпорту, економічного та науково-технічного співробітництва, спеціалізації і кооперації в галузі виробництва, науки і техніки, економічних міжнародних зв'язків у галузі будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних адміністративних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.

Адміністративно-правові відносини у сфері адміністративно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності характеризуються взаємопов'язаністю всіх її складових компонентів, якими є суб'єкти, об'єкти, зміст правовідносин та юридичні факти.

У цілому під адміністративно-правовими відносинами розуміють соціальну взаємодію публічної адміністрації та об'єктів публічного управління, що виникає на підставі адміністративно-правих норм з метою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави, учасники якої мають суб'єктивні права і несуть юридичні обов'язки.

Суб'єкти правовідносин – це учасники адміністративно-правових відносин, які мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки й наділені специфічними юридичними властивостями. Іншими словами, до суб'єктів адміністративно-правових відносин належать як суб'єкти публічної адміністрації, так і об'єкти публічного управління. [3].

Суб'єктами публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, НБУ, Державна фіскальна служба України, Антимонопольний комітет України, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі, Торгово-промислова палата України.

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, відповідно до ст. 378 ГК, є суб'єкти господарювання, зазначені в пунктах 1, 2 частини другої статті 55 ГК, а саме:

- 1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні й інші підприємства, створені відповідно до ГК, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність і зареєстровані в установленому законом порядку;
- 2) громадяни України, іноземці й особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці. У зовнішньоекономічній діяльності можуть брати участь також зовнішньоекономічні організації, що мають статус юридичної особи, утворені в Україні відповідно до закону органами державної влади або органами місцевого самоврядування. Держава гарантує однаковий захист усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. [4].

Більш широкий перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності визначено в Законі України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ «Про зовнішньоекономічну діяльність»:

- фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;
- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;
- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;
- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії,

відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;
- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно з частиною четвертою статті 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [6] і законами України.

Отже, відповідно до теорії природного права та соціологічного підходу будь-яка особа, яка на законних підставах в Україні має товар, послуги, капітал, технології, знання на праві інтелектуальної власності, які є витребуваними в інших державах, і навпаки – має аналогічні цінності за кордоном, які можуть бути корисні всередині країни, може бути суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності. Виходячи з позитивізму, усі суб'єкти господарювання незалежно від форм власності та організаційно-правової форми, усі банківські та наукові установи можуть займатися зовнішньоекономічною діяльністю.

Об'єкти правовідносин – це те, на що спрямовані інтереси суб'єктів, з приводу чого останні вступають в адміністративно-правові відносини. Між цими елементами існує нерозривний зв'язок. Суб'єкти адміністративно-правових відносин вступають у них з метою задоволення своїх інтересів і потреб, які опосередковуються об'єктами адміністративно-правових відносин. Виникнення в суб'єктів взаємних прав і обов'язків можливе лише на підставі настання певних юридичних умов, юридичних фактів, закріплених у гіпотезах адміністративно-правових норм. Суб'єкти завжди вступають у правові відносини заради задоволення різних матеріальних, економічних, культурних, політичних або інших інтересів і потреб. Для досягнення цієї мети суб'єкти адміністративно-правових відносин здійснюють певні дії, спрямовані на досягнення корисного для них результату, який і є об'єктом адміністративно-правових відносин. [2].

Зміст адміністративно-правових відносин – це сукупність суб'єктивних публічних прав (публічних правоможностей) та юридичних обов'язків суб'єктів адміністративного права, коли кожному суб'єктивному праву одного суб'єкта адміністративно-правових відносин відповідає (кореспондується) юридичний обов'язок іншого суб'єкта, і навпаки. Ви-

ходячи з того, що адміністративно-правові відносини є поєднанням фактичних суспільних відносин і адміністративно-правових норм, які надають фактичним суспільним відносинам адміністративно-правової форми, розрізняють фактичний і юридичний зміст таких відносин. Фактичний зміст адміністративно-правових відносин – це фактичні соціальні, економічні, культурні, політичні та інші відносини, які отримали через опосередкування адміністративно-правових норм свою юридичну форму. Вони зберегли фактичний зміст, але завдяки адміністративно-правовим нормам набули нових якостей. [2].

У сфері зовнішньоекономічної діяльності фактичний зміст адміністративно-правових відносин полягає в тому, що об'єктивно існують особи (резиденти і нерезиденти), які мають товари, послуги, капітал, технології, знання на праві інтелектуальної власності, які витребувані в інших державах, і навпаки – мають аналогічні цінності за кордоном та хочуть ці цінності продавати (поставляти) за межі країни походження, а публічна адміністрація має сприяти такій діяльності позитивно – шляхом утвердження норм права, надання адміністративних послуг і негативно – застосовувати до порушників законодавства в аналізованій сфері заходи адміністративного впливу.

Юридичний зміст адміністративно-правових відносин – це взаємозв'язок зафіксованих в адміністративному праві суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників адміністративно-правових відносин. Кожному суб'єктивному праву, зафіксованому в адміністративно-правовій нормі права, відповідає певний юридичний обов'язок і навпаки. Суб'єктивне право – це передбачені для уповноваженої особи вид і міра можливої чи дозволеної поведінки, забезпечені відповідними юридичними обов'язками інших (зобов'язаних) осіб. [2].

Таким чином, суб'єктивні права та юридичні обов'язки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в контексті змісту адміністративно-правових відносини характеризуються правом суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати таку діяльність відповідно до закону, без права публічної адміністрації погіршувати умови здійснення такої діяльності, визначені в законах, з обов'язком суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності дотримуватися нечисленних обмежень з метою забезпечення публічного інтересу суспільства.

Четвертим невід'ємним елементом адміністративно-правових відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності є юридичні факти. Юридичний факт – це конкретна життєва обставина, з якою норма адміністративного права пов'язує виникнення, зміну або припинення зазначених відносин. Головне призначення юридичних фактів у процесі адміністративно-правового регулювання – юридично забезпечити виникнення, зміну чи припинення таких відносин. Юридичні факти забезпечують

перехід від загальної моделі поведінки, закріпленої в адміністративно-правовій нормі, до конкретних адміністративно-правових відносин. [2].

Отже, механізм адміністративно-правового регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності містить сукупність засобів функціонування єдиної системи правого регулювання такої діяльності з метою забезпечення права осіб на здійснення експортно-імпортних операцій, переміщення через кордони фінансів, технологій та інтелектуального капіталу, захищеного правом власності тощо. До елементів адміністративно-правового регулювання такої діяльності належать: джерела адміністративного права, які регулюють цю діяльність; адміністративно-правові відносини у сфері такої діяльності; публічна адміністрація, яка здійснює таке регулювання; адміністративно-правові відносини в аналізованій сфері, форми та методи такої діяльності публічної адміністрації у сфері регулювання цієї діяльності та адміністративні процедури.

Література:

1. Адміністративне право України: навчальний посібник // за заг. ред. В. В. Галунька. – Херсон: ХМТ, 2011. – 320 с.
2. Адміністративно-правові відносини: [Електронний ресурс] // LAW-PROPERTY. – 2014. – Режим доступу: <http://law-property.in.ua/articles/featured-articles/435-2014-12-17-08-00-52.html>.
3. Галунько В.В. Адміністративно-правові відносини: [Електронний ресурс] / Валентин Галунько // LAW-PROPERTY. – 2014. – Режим доступу: <http://law-property.in.ua/articles/featured-articles/435-2014-12-17-08-00-52.html>.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Голос України від 14.03.2003. – № 49.
5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

УДК 316.774:343.222

КАПЛІЙ Олена

РОЗШИРЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СВОБОДИ СЛОВА ТА ДІЯЛЬНОСТІ ЗМІ ШЛЯХОМ ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЦЕНЗУРУ

Сучасне правове регулювання сфери ЗМІ визначає новий підхід до кримінально-правового забезпечення охорони вказаних правовідносин. Із прийняттям нового КК Україна встановила кримінальну відповідальність за перешкоджання професійній діяльності журналіста, тим самим підтвердивши тезу про свободу слова як основну цінність демократичної, правової держави. Свобода ЗМІ означає здійснення права критики